

דף למנחה

ספר ישעיהו פרקים ס"ב - ס"ו

תוכן הפרקים שנלמדו השבוע

פרק ס"ב - בשורת גאולה לירושלים, והבטחת הגנה על ירושלים

פרק ס"ג - נקמת ה' באדום ותפילה לגאולה

פרק ס"ד - המשך התפילה לגאולה

פרק ס"ה - הגמול לעוזבי ה' מול עובדי ה'

פרק ס"ו - נחמה לירושלים, אשר תהפוך למרכז רוחני אוניברסלי

לימוד מעמיק

פרקים ס"ה-ס"ו כסיום וסיכום לספר ישעיהו

נבואותיו האחרונות של ספר ישעיהו, בפרקים ס"ה-ס"ו מכילות נושאים רבים, ולכאורה קשה לראות את החוט המקשר ביניהם. אולם, לאחר שלמדנו את ספר ישעיהו כולו, אנו יכולים להבחין שהנושאים העולים בפרק זה חוזרים ומסכמים נושאים רבים שעלו במהלך הספר, וכך כותב עמוס חכם, בפרוש "דעת מקרא" בסיכום הפרקים האלה:

דעת מקרא, סיכום פרקים סה-סו:

יש בפרשה הזאת ייעודים המכוונים לזמנים שונים זה מזה ואפשר לומר שכל פסקה בפרשה הזאת עומדת בפני עצמה, ואף על פי כן נראה לנו כי סודרו הדברים בכוונה תחילה כדי שיצטרפו כולם לפרשה אחת המכוונת להיות כעין מענה לתפילה שבפרשה שלפניה, וגם להיות חתימה לנחמות ישעיהו ולספר ישעיהו כולו...

כשהגיע ישעיהו הנביא סמוך לסוף פעולתו הנבואית וראה שאחר כל הטפותיו עדיין לא שבו ישראל בתשובה שלמה, ועוד עתיד לבא חורבן על העם ועל הארץ על ירושלים ועל מקדשה - עמד בתפילה וביקש רחמים על ישראל בימי גלותם. והמענה לתפילה בא בפרשה זו, החותמת את ספר ישעיהו, ועיקרו של המענה הוא: לבטל את גזירת הגלות אי אפשר, לפי שה' קרא לישראל לשוב והם לא נענו, אבל לא יכלה כל ישראל בפורענויות של הגלות והחורבן, אלא יכלו רק הרשעים, ואילו הצדיקים ינצלו ויפרו וירבו וירשו את הארץ ויתענגו על רוב טובה. העולם כולו יתחדש לטובה וישוב למצבו שבימי בראשית.

יש לציין שבפרשה זו, החותמת את הספר יש מעין סיכום קצר לכל ההטפות של נבואות ישעיהו בכל הספר כולו... כל ההשוואות האלה מראות כי הפרשה הזאת כוללת את תמצית הלקח העולה מכל נבואות ישעיהו, ועל כן היא חותמת את הספר.

פעילות

לחץ כאן למעבר לדף הכרטיסיות, לגזירה לפני השיעור.

כל משתתף יקבל כרטיסיה ובה כתוב נושא מספר ישעיהו. (עמ' 1 - הכרטיסיות האפורות)

על השולחן נפזר כרטיסיות אדומות וכחולות. בכחולות מצוטטים פסוקים מפרקים ס"ה-ס"ו (עמ' 2), ובאדומות מצוטטים פסוקים מפרקים אחרים (עמ' 3).

כל משתתף יצטרך לבחור כרטיסיה כחולה ובה פסוקים מפרקים ס"ה-ס"ו המתאימים לנושא שבידו, וכרטיסיה אדומה ובה פסוקים מפרקים אחרים בישיעהו המתאימים לנושא שבידו. כל משתתף יסכם לעצמו בקצרה את הנושא שבידו, על מנת להציג אותו לאחר מכן לקבוצה.

נלמד יחד את פרקים ס"ה-ס"ו, ובמהלך הלימוד נגיע לכל אחד מהנושאים המוצגים בכרטיסיות. כל משתתף בתורו יציג בקצרה את הנושא שלו לקבוצה, כך שנקבל רצף של הנושאים הנידונים בפרקים האחרונים של הספר, ומשקפים את הנושאים המרכזיים בספר ישעיהו. (המנחה יכול להוסיף ולהרחיב על דברי המשתתפים).

א. תוכחה על אי שמיעה בקול ה' ועבודה זרה:

פרק ס"ה פותח בתוכחה על כך שעם ישראל איננו שומע לדברי ה' ביד הנביא, ומכעים את ה' במעשים שאינם ראויים, ואף עובד עבודה זרה: **נְדַרְשֶׁתִי לֹאֹ אֲשָׂאוּ נִמְצָאתִי לֹאֹ בְקִשְׁנִי אֲמַרְתִּי הֲגִנִי הֲגִנִי אֵל גֹּי לֹאֹ קָרָא בְשִׁמִּי: פְּרִשְׁתִּי יָדַי כֹּל הַיּוֹם אֵל עִם סוֹדֵר הַהֹלְכִים הַדֶּרֶךְ לֹאֹ טוֹב אַחֲרַי מִחֻשְׁבְּתֵיהֶם: הָעַם הַמְכַעֲסִים אוֹתִי עַל פְּנֵי תַמְיֵד זִבְחִים בְּגִנוֹת וּמִקְטָרִים עַל הַלְבָנִים... (ס"ה, א-ב).**

על אף שספר ישעיהו נחשב כספר שכולו נחמה, ספר זה מכיל גם לא מעט תוכחות, ואפילו פותח בתוכחה: **שָׁמְעוּ שָׁמַיִם וְהִאֲזִינִי אָרֶץ כִּי ה' דִּבֶּר בְּנִים גְּדֹלְתִי וְרוֹמְמֹתִי וְהֵם פָּשְׁעוּ בִּי: יָדַע שׁוֹר קִנְהוּ וְחַמּוֹר אָבוֹס בְּעֵלְיוֹ יִשְׂרָאֵל לֹאֹ יָדַע עַמִּי לֹאֹ הִתְבּוֹנֵן: הוּי גֹי חָטָא עִם כְּבֹד עוֹן זָרַע מְרַעִים בְּנִים מִשְׁחִיתִים עֲזָבוּ אֶת ה' נֶאֱצַו אֶת קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל נִזְרוּ אַחֲרָי (א', ב-ד). וכן בפרק ו': **וְאֲמַרְתָּ לָעַם הַזֶּה שָׁמְעוּ שָׁמוֹעַ וְאֵל תִּבְיֵנוּ וְרֵאוּ רְאוּ וְאֵל תִּדְעוּ: הַשָּׁמַן לֵב הָעַם הַזֶּה וְאֲזִינִי הַכֶּבֶד וְעֵינָיו הִשְׁעוּ... (ו', ט-י). גם ההתמודדות עם עבודת האלילים מופיעה בספר ישעיהו: **וְתַמְלֵא אָרְצוֹ אֱלִילִים לְמַעֲשֵׂה יָדָיו יִשְׁתַּחֲוּוּ לְאֲשֶׁר עָשׂוּ אֲצַבְעֹתָיו (ב', ח), ובפרקים מ"ד ו-מ"ו האריך הנביא בלעג לעבודת האלילים.******

ישעיהו ניבא מימי עוזיהו עד ימי חזקיהו, וכנראה שהמשיך לנבא עוד בימי מנשה. בימי אחז ובימי מנשה הוכנסה עבודה זרה למקדש, והיתה פגיעה משמעותית בעבודת ה'. וישעיהו מוכיח את העם בנושא זה, ומנסה למנוע את ההידרדרות והחורבן שעלול לבא בעקבות זאת. בנוסף לכך הוא מוכיח את העם על עוולות מוסריות רבות, שחלקן מיוחסות אפילו לימיו של חזקיהו, המלך הצדיק: **אֵיכָה הִיְתָה לְיוֹנָה קָרְיָה נְאֻמָּנָה מְלֵאָתִי מִשִּׁפְטֵ צַדִּיק יִלִּין בָּהּ וְעֵתָה מְרַצְחִים: כִּסְפֶךָ הָיָה לְסִיגִים סְבָאךָ מֵהוּל בְּמִים: שְׂרִיךְ סוֹדְרִים וְחִבְרֵי גְבָבִים כָּלוּ אֶהֱבֶה שְׁחַד וְרֹדֶף שְׁלֹמֹנִים יָתוֹם לֹאֹ יִשְׁפֹּטוּ וְרֵיב אֲלֻמָּנָה לֹאֹ יָבֹא אֲלֵיהֶם (א', כא-כג).**

ב. השארית:

בפס' ח-טו מתאר הנביא את העונש לעוזבי ה': **וְאִתָּם עֲזָבִי ה': וְאִתָּם אֲתַכֶּם לְחָרֵב וְכִלְכֶם לְטַבַּח תִּכְרְעוּ... (יא-יב)** מעניין לשים לב, שלפני תיאור העונש הנביא פותח בנבואה על "השארית" - האנשים אשר לא יפגעו ולא יענשו. מיהם האנשים שיזכו להנצל מן הפורענות? אלה עובדי ה', אשר ישרו לפליטה מן הפורענות והחורבן וימשיכו את קיומו של עם ישראל בדרך הראויה, דרך ה': **כִּי אֲשֶׁר יִמְצָא הַתִּירוֹשׁ בְּאֶשְׁכּוֹל וְאָמַר אֵל תִּשְׁחִיתֵהוּ כִּי בָרְכָה בּוֹ כִּן אֲעֲשֶׂה לְמַעַן עֲבָדִי לְבִלְתִּי הִשְׁחִית הַכֹּל: וְהוֹצֵאתִי מִיַּעֲקֹב זָרַע וּמִיְהוּדָה יוֹרֵשׁ הָרִי וּיְרִשׁוּהָ בְּחִירֵי וְעַבְדֵי יִשְׁכְּנוּ שָׁמָּה (ח-ט). בהמשך (יג-טו), הנביא מתאר את העונש לעוזבי ה' אל מול הברכה לעובדי ה': **הֲגַה עֲבָדֵי יֹאכְלוּ וְאִתָּם תִּרְעָבוּ הֲגַה עֲבָדֵי יִשְׁתּוּ וְאִתָּם תִּצְמָאוּ הֲגַה עֲבָדֵי יִשְׁמְחוּ וְאִתָּם תִּבְשּׁוּ (יג).****

התיאור של השארית, הנשארת לאחר החורבן, וממנה מתחילה צמיחה מחודשת של העם, בצורה ראויה ומחוברת אל ה', חוזר כמה וכמה פעמים בספר ישעיהו, ומאפיין את נבואותיו. למשל: ועוד בָּה עֲשִׂיָה וְשָׁבָה וְהִיָּתָה לְבַעַר פְּאֵלָה וְכֹאֲלוֹן אֲשֶׁר בְּשִׁלְכָת מִצְבֹּת בָּס זָרַע קִדְשׁ מִצְבֹּתָהּ: (ו', יג); וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא לֹא-יִוָּסֵף עוֹד שָׂאֵר יִשְׂרָאֵל וּפְלִיטַת בֵּית-יַעֲקֹב לְהִשָּׁעַן עַל-מִכְּהוֹ וְנִשְׁעַן עַל-ה' קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל בְּאַמְתּוֹ: שָׂאֵר יִשׁוּב שָׂאֵר יַעֲקֹב אֶל-אֵל גְּבוּר: כִּי אִסְיָהָה עִמָּךְ יִשְׂרָאֵל כְּחוֹל הַיָּם שָׂאֵר יִשׁוּב בּוֹ כְּלִיזֵן חֲרוּץ שׁוֹטֵף צְדָקָה: (י', כ-כב);

ונשארבו עוללת כנקה זית שנים שלשה גרגרים בראש אמיר ארבעה חמשה בסעפיה פריה נאסר ה' אלהי ישראל (י"ז, ה). ישעיהו אמנם מתאר פורענות וחורבן, אך יחד עם זאת משאיר תמיד תקווה: עם ישראל לא יכרת, תמיד תשאר שארית ממנה יתחיל העם לצמוח מחדש. השארית תזכה לחיות בעולם מתוקן יותר, כפי שנראה בהמשך.

ג. הישועה:

הטיהור של הארץ מעוזבי ה' יוביל לישועה, שתהיה מנת חלקם של "השארית" - עובדי ה': ...כִּי הֲנִי בּוֹרָא אֶת יְרוּשָׁלַם גִּילָה וְעַמָּה מְשׁוּשׁ: וְגַלְתִּי בִירוּשָׁלַם וְשִׁשְׁתִּי בְעַמִּי וְלֹא יִשְׁמַע בָּה עוֹד קוֹל בְּכִי וְקוֹל זַעֲקָה: (ס"ה, יח-יט); וּבְנֵי בָתַיִם וְיִשְׁבּוּ וְנִטְעוּ כִרְמִים וְאָכְלוּ פְרִיָם... לֹא יִיָּגְעוּ לְדִיק וְלֹא יִלְדוּ לְבִהָלָה כִּי זָרַע בְּרוּכִי ה' הִמָּה וְצִאֲצִיאֵיהֶם אֲתָם: וְהָיָה טָרֶם יִקְרָאוּ וְאֲנִי אֶעֱנֶה עוֹד הֵם מְדַבְּרִים וְאֲנִי אֲשַׁמְעֵם: (ס"ה, כא-כד); שִׁמְחוּ אֶת יְרוּשָׁלַם וְגִילוּ בָהּ כֹּל אֲהַבְיָה שִׁישׁוּ אֶתְהָ מְשׁוּשׁ כָּל הַמַּתְאֲבָלִים עֲלֵיהָ: לְמַעַן תִּינָקוּ וְיִשְׁבְּעֵתֶם מִשֶׁד תִּנְחַמְיָה לְמַעַן תִּמְצִוּ וְהִתְעַנְגַתֶם מִזֵּי כְבוֹדָהּ: כִּי כֹה אָמַר ה' הֲנִנִי נֹטָה אֵלַיָּה כְּנֶהֱדָר שְׁלוֹם וְכִנְחַל שׁוֹטֵף כְּבוֹד גּוֹיִם וְיִנְקַתֶם עַל צֶדַת תִּנְשָׂאוּ וְעַל בְּרָפִים תִּשְׁעֲשְׂעוּ: כִּי אִישׁ אֲשֶׁר אָמוּ תִנְחַמְנוּ בְּן אֲנֹכִי אֲנַחֲמְכֶם וּבִירוּשָׁלַם תִּנְחַמְנוּ: וְדִאֲתִים וְשִׁשׁ לְבַבְכֶם וְעִצְמוֹתֵיכֶם כְּדָשָׁא תִפְרַחְנָה וְגוֹדְעָה יַד ה' אֶת עַבְדָּיו וְזָעַם אֶת אֵיבָיו: (ס"ו, י-יד).

ישעיהו, כשמו כן הוא - נביא הישועה, ופרקים רבים מנבואותיו עוסקים בנחמה גאולה וישועה, הן לדורו והן לאחרית הימים. נבואות הנחמה מרוכזות בעיקר בפרקים מ-סו, אשר פותחים בפסוקים הידועים: נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי יֹאמַר אֱלֹהֵיכֶם: דְּבַרוּ עַל לֵב יְרוּשָׁלַם וְקִרְאוּ אֵלַיָּה כִּי מְלֵאָה צְבָאָה כִּי נִרְצָה עֲוֹנָהּ כִּי לָקַחָה מִיַּד ה' כַּפָּלִים בְּכָל חַטָּאתֶיהָ: (מ', א-ב); לֹא יֹאמַר לָךְ עוֹד עֲזוּבָה וְלֹא-רֵצֶךְ לֹא יֹאמַר עוֹד שְׁמִמָּה כִּי לָךְ יִקְרָא חֲפָצִי בָהּ וְלֹא-רֵצֶךְ בְּעוֹלָהּ כִּי חֲפָץ ה' בָּךְ וְאֲרֵצֶךְ תִּבְעַל: כִּי יִבְעַל בְּחֹר בְּתוֹלָה יִבְעֹלֶךְ בְּנֶךְ וּמְשׁוֹשׁ חֲתָן עַל פְּלָה יִשִּׁישׁ עֲלֶיךָ אֱלֹהֶיךָ: (ס"ב, ד-ה). בסעיף הבא נראה כמה מאפיינים של נבואות הישועה והנחמה בספר ישעיהו, המופיעים גם בפרקים ס"ה-ס"ו.

ד. מאפיינים של נבואות הישועה:

הישועה מתאפיינת ב**פריחה של הארץ**, אשר עמדה שוממה לכל אורך תקופת הגלות: וְהָיָה הַשָּׂרׁוֹן לְנֹהַר עֲזָן וְעַמְקָא עֲכוּר לְרִבְעַת בְּקָר (ס"ה, י), כפי שמתואר במקומות נוספים בספר ישעיהו: יִשְׁשׂוּם מִדְּבַר וְצִיָּה וְתִגַּל עֲרֵבָה וְתִפְרַח כַּחֲבַצְלֵת: פְּרוּחַ תִּפְרַח וְתִגַּל אֵף גִּילַת וְדָגַן כְּבוֹד הַלְבָנֹן נִתְמַלְלָה הַדֶּר הַכְּרַמֶּל וְהַשָּׂרׁוֹן הִמָּה יִרְאוּ כְבוֹד-ה' הַדֶּר אֱלֹהֵינוּ: (ל"ה, א-ב).

לא זו בלבד שהארץ השוממה תפרח, אלא שהישועה אף תביא איתה **שינויים משמעותיים בעולם**: כִּי הֲנִנִי בּוֹרָא שָׁמַיִם חֲדָשִׁים וָאָרֶץ חֲדָשָׁה (ס"ה, יז); זָאֵב וְטֹלָה יִדְעוּ כְּאֶחָד וְאַרְיֵה כְּבֶבֶק וְיֹאכֵל תִּבְּרֵן וְנָחַשׁ עֲפָר לֶחֱמוֹ לֹא יִרְעוּ וְלֹא יִשְׁחִיתוּ בְּכָל הַיָּם קִדְשֵׁי אָמַר ה': (ס"ה, כה). שינויים כאלה תוארו בספר ישעיהו בכמה מקומות כגון: וְגַר זָאֵב עִם כְּבִישׁ וְנִמְר עִם גְּדִי יִרְבֹּץ וְעִגְלָא וּכְפִיר וּמְרִיא יִחַדּוּ וְנִעַר קִטָּן נִהַג בָּם: וּפְרָה וְדָב תִּרְעַנְיָה יִחַדּוּ יִרְבְּצוּ יִלְדִיָּהֶן וְאַרְיֵה כְּבֶבֶק יֹאכֵל תִּבְּרֵן: וְשִׁעֲשַׁע יוֹנֵק עַל חֹר פִּתָּן וְעַל מְאוּרַת צִפְעוֹנִי גְמוּל יְדוֹ הִדָּה: לֹא יִרְעוּ וְלֹא יִשְׁחִיתוּ בְּכָל הַיָּם קִדְשֵׁי כִּי מְלֵאָה הָאָרֶץ דְּעָה אֶת ה' כַּמַּיִם לַיָּם מְכַסִּים: (י"א, ו-ט). על משמעות הפריחה של הארץ והשינויים הנוספים בזמן הגאולה [ראה בשיעור לקהילות לומדות לפרקים ל"ד-ל"ה](#).

ישועה כל כך משמעותית כמובן תהיה מלווה **בשמחה**: ...כִּי אִם שִׁישׁוּ וְגִילוּ עֲדִי עַד אֲשֶׁר אֲנִי בּוֹרָא כִּי הֲנִנִי בּוֹרָא אֶת יְרוּשָׁלַם גִּילָה וְעַמָּה מְשׁוּשׁ: וְגַלְתִּי בִירוּשָׁלַם וְשִׁשְׁתִּי בְעַמִּי וְלֹא יִשְׁמַע בָּה עוֹד קוֹל בְּכִי וְקוֹל זַעֲקָה (ס"ה, יח-יט); שִׁמְחוּ אֶת יְרוּשָׁלַם וְגִילוּ בָהּ כֹּל אֲהַבְיָה שִׁישׁוּ אֶתְהָ מְשׁוּשׁ כָּל הַמַּתְאֲבָלִים עֲלֵיהָ (ס"ו, י), כפי שמתאר ישעיהו בפסוק הידוע: וּמְשׁוֹשׁ חֲתָן עַל פְּלָה יִשִּׁישׁ עֲלֶיךָ אֱלֹהֶיךָ: (ס"ב, ה).

בנוסף לכל אלה, נשים לב שחלק מנבואות הנחמה פונות אל ירושלים. גם בפרק ס"ה-ס"ו וגם בפרקים קודמים. למשל: דברו על לב ירושלים וקראו אליה (מ', ב). למען ציון לא אחשה ולמען ירושלים לא אשקוט עד יצא כנגה צדקה וישועתה בלפני יבוער (ס"ב, א).

ה. גדולת ה':

פרק ס"ו פותח בנושא חדש - רוממות ה' וגדולתו: פה אמר ה' השמים כסאי והארץ הדם רגלי אי זה בית אשר תבנו לי ואי זה מקום מנוחתי: ואת כל אלה ידי עשתה ויהיו כל אלה... (ס"ו, א-ב). גדולת ה' לעומת שפלות האדם היא אחד הנושאים החשובים בספר ישעיהו: ושח גבהות האדם ושפל רוס אנשים ונשגב ה' לבדו ביום ההוא (ב', ז). ישעיהו קורא לבני האדם להכיר בגדלות ה', ולהבין את מקומם לעומתו. יום ה', המתואר בספר ישעיהו פעמים רבות הוא יום בו תתגלה מלכות ה' בעולם, וכל באי עולם יכירו בגדולתו. במצב כזה ממילא לא יהיה מקום לגאווה של בני האדם, והם יכירו בשפלותם לעומת ה'. כך גם בפרק ס"ו ממשיך ישעיהו ומתאר שה', בגדולתו הרבה, מתחבר דווקא אל אנשים ענוים: ואל זה אביט אל עני ונכה רוח וחרד על דברי (סוף פס' ב).

גדולתו של ה' מתבטאת ביכולתו לגאול את עם ישראל, בצורה פלאית ומפתיעה: מי שמע פזאת מי ראה פאלה היחל ארץ ביום אחד אם ילד גוי פעם אחת כי חלה גם ילדה ציון את בניה: האני אשביר ולא אוליד יאמר ה' אם אני המוליד ועצרתי אמר אלהיך: (ס"ו, ח-ט). ומצד שני, גדולתו של ה' מתבטאת גם בעוצמת חרון אפו, בבואו לשפוט את הארץ: כי הגה ה' באש יבוא וכסופה מרפבתיו להשיב בחמה אפו וגערתו בלהבי אש: כי באש ה' נשפט ובחרבו את כל בשר ורבו חללי ה': (ס"ו, טו-טז).

הגאולה לעם ישראל והמשפט עם הרשעים והשפלת הגאים מבטאים שני צדדים של אותה מטבע: התגלות ה' בעולם, אשר תופיע בצורה מלאה וברורה בעת הגאולה, תביא להשפלת הגאים והשמדת החוטאים, ויחד עם זאת תברא מציאות חדשה, עולם טוב יותר, עולם של גאולה. בעולם כזה כל בני האדם יכירו במלכות ה', ולא יהיה מקום לגאווה או לעיוות מוסרי (על נושא ההכרה בגדלות ה' ראה בשיעור קהילות לומדות לפרקים מ'-מ"ו; על נושא יום ה' וגאווה האדם בספר ישעיהו ראה בחלק ב' של שיעור לקהילות לומדות על משא בכל).

ו. אוניברסליות:

אחד העקרונות החוזרים בספר ישעיהו הוא שלעתיד לבא כל הגויים יכירו במלכות ה', יעבדו את ה', וירושלים תהפוך למרכז רוחני משמעותי עבור כל הגויים: והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים ונשא מגבעות ונהרו אליו כל הגוים: והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונגלה אל הר ה' אל בית אלהי יעקב וירנו מדרבנו ונלכה בארחתיו כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים: (ב', ג-ג). בנושא זה מסתיים ספר ישעיהו: ...לקבץ את כל הגוים והלשונות ובאו וראו את כבודי: ושמתי בהם אות ושלחתי מהם פליטים אל הגוים תרשיש פול ולוד משכי קשת תבל ויון האיים הרחוקים אשר לא שמעו את שמעי ולא ראו את כבודי והגידו את כבודי בגוים: והביאו את כל אחיכם מכל הגוים מנחה ל ה' פסוסים ובצבים ובפרדים ובכרזות על הר קדשי ירושלים אמר ה' באשר יביאו בני ישראל את המנחה בכלי טהור בית ה': וגם מהם אקח לפנהימם ללוים אמר ה': כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עשה עמדים לפני נאם ה' בן יעמד זרעכם ושמכם: והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחוות לפני אמר ה': (ס"ו, יח-כג). העובדה שהספר מסתיים בכך שכל הגויים יבואו לעבוד את ה' בירושלים, מעידה על כך שהתכלית הגבוהה ביותר היא שכל העולם כולו יכיר במלכות ה', ושירושלים תהפוך למרכז רוחני לכל העולם. לחץ כאן למקורות בנושא עבודת ה' ע"י הגויים.

יחד עם המסר האוניברסלי, ישעיהו נותן מקום לייחודו של עם ישראל: והביאו את כל אחיכם מכל הגוים מנחה ל ה' פסוסים ובצבים ובפרדים ובכרזות על הר קדשי ירושלים (כ). לפי פסוק זה, בתקופה בה יכירו כל הגויים בה', הם ידאגו להשיב את עם ישראל לארצו, כפי שתיאר ישעיהו במקומות נוספים: אמר ליצפון תני ולתמן אל תכלאי הביאי בני מרחוק ובנותי מקצה הארץ (מ"ג, ו). על אף שישעיהו מנבא על הכרה אוניברסלית במלכות ה', הוא איננו מבטל את ייחודו של עם ישראל, וטוען שגם באחרית הימים עם ישראל ימשיך להיות העם הנבחר. (על נצחיות הקשר בין ישראל לה' ראה בשיעור לקהילות לומדות לפרקים מח-נ).

סיכום

הפרקים האחרונים של ספר ישעיהו מהווים סיכום לספר כולו, ע"י העלאת מגוון של נושאים שנדונו לאורך הספר. התמונה הכוללת המתקבלת היא של ישועה הכרוכה גם בפורענות וחורבן. ישעיהו מתאר הופעה של מלכות ה' בעולם, אשר תגרום לכל בני האדם לענווה, ולהבנת מקומם הנכון לעומת גדולתו של ה'. התגלות כזו של ה' גוררת בהכרח פורענות קשה לחוטאים (בכללם גם הגויים אשר פוגעים בעם ישראל וגם אנשים חוטאים מעם ישראל). על אף שהפורענות תהיה קשה, ישעיהו משאיר פתח לתקווה - עם ישראל תמיד ימשיך להיות מחובר לה', ותמיד תישאר שארית של עובדי ה', אשר ממנה יצמח עם ישראל מחדש, בצורה ראויה. השארית תזכה לגאולה: ישוּבו אל הארץ, ויחיו בעולם מתוקן, שכולו טוב, בו האנשים עובדים את ה' וזוכים לשפע טוב: פריחה, בריאות, שלום ושלווה. בעולם האידיאלי הזה, לא רק עם ישראל יהיה קרוב לה', אלא כל העמים כולם יכירו במלכות ה', ויכירו בירושלים כמרכז רוחני משמעותי לעבודת ה'.

מבט על לימוד ספר ישעיהו:

השבוע אנו מסיימים ללמוד את ספר ישעיהו. חלק מנבואותיו של ישעיהו עוסקות בהתמודדות עם הכיבוש האשורי, אשר איים באותה תקופה על קיומה של ממלכת יהודה, אך הנבואות נוגעות גם בנושאים מהותיים, הרלוונטיים תמיד. יחד עם זאת, ישנם פרקים לא מעטים אשר אינם קשורים בהכרח למציאות של אותה תקופה, ועיקר עיסוקם בנושאים מהותיים. בעיונו בספר ישעיהו שמנו דגש על נושאים מרכזיים מנבואות ישעיהו, וניסינו להבין את המסר המשמעותי שלהם לדורות. (חלק מהנושאים מופיעים בפרקי הסיום של הספר ועלו בשיעור זה, אך ישנם נושאים נוספים שלא נגענו בהם בשיעור זה, כגון: תשובה וגאולה; משיח; בטחון והשתדלות, ועוד).

זווית אישית:

מהו הדבר המשמעותי ביותר שהתחדש לך בלימוד של ספר ישעיהו?
חשוב על מסר אחד שאתה לוקח איתך מנבואות ישעיהו לחיך.

להרחבה

[מתן על הפרק - דפי לימוד לפרקים ס"א-ס"ד](#)

[מתן על הפרק - דפי לימוד לפרקים ס"ה-ס"ו](#)

[מאמר מאת הרב משה ליכטנשטיין על יחסי ה' וישראל כחתן וכלה](#)

[פוסט מאת הרב אביה הכהן על התפילה בפרק ס"ג](#)

[שיעור מאת הרב דוד סבתו על אחרית הימים](#)

הקדמה לקראת השבוע הבא

בשבוע הבא נתחיל ללמוד ספר ירמיהו.